

Docentenhandleiding

- Leeftijd: 15-18 jaar
- Geschikt voor: bovenbouw voortgezet onderwijs
- Tijd: twee lessen. Eerste les duurt +/- 60 minuten.
Tweede les duurt 60 - 120 minuten afhankelijk van de gekozen keuzeopdrachten.
- Vakgebied en kerndoelen: Maatschappijleer, Maatschappijwetenschappen, Filosofie, Nederlands, CKV, basis- en denkvaardigheden (voorheen 21e-eeuwse vaardigheden).
- Kernbegrippen: kansengelijkheid, onderwijs, identiteit en maatschappij.

Leerdoelen

- 1) Leerling kent het begrip kansengelijkheid
- 2) Leerling kan reflecteren op het eigen waardeoordeel dat hij/zij/hen heeft op de verschillende onderwijsniveaus en kan aangeven welke invloed dit oordeel heeft op de kijk op de ander.
- 3) Leerling weet dat film een subjectieve weergave is van de visie van filmmakers en reflecteert op de keuzes die een rol hebben gespeeld tijdens het filmproces.
- 4) Leerling kan reflecteren op de manier waarop de documentaireserie door middel van verhaal en vormgeving de beeldvorming van groepen mensen beïnvloedt.

Klassen

De zevendelige documentaireserie Klassen gaat over de strijd voor gelijke kansen in het onderwijs. Sarah Sylbing en Ester Gould (makers van de bekroonde serie Schuldig) strijken een jaar lang neer in de klaslokalen, huiskamers en straten van Amsterdam-Noord, waar een strijd wordt geleverd om elk kind een kans te geven. Sommige kinderen worstelen met hun thuissituatie, anderen gaan gebukt onder prestatiedrang. Lukt het de school om het verschil te maken? Elf jaar zijn de leerlingen als het eindadvies voor de middelbare school valt dat de rest van hun leven zal beïnvloeden. Is alle betrokkenheid genoeg of moeten er zaken veranderen?

Opbouw lessen

1. Voorafgaand aan de les – huiswerk (circa 15 minuten)

Bij deze les wordt voorafgaand aan de klassikale les huiswerk meegegeven. De studenten bekijken hiervoor de trailer van Klassen en beantwoorden de kijkvragen die daarbij horen. Vervolgens kunnen er klassikaal twee lessen worden gegeven.

2. Les 1 (circa 60 minuten)

In de eerste les wordt na het bespreken van het huiswerk de eerste aflevering van Klassen bekeken. Ook hierbij worden kijkvragen beantwoord.

3. Les 2 (60-120 minuten, afhankelijk van de keuzeopdrachten)

Na les 1 is er de mogelijkheid voor een tweede les. Hiervoor kan uit meerdere opties worden gekozen. Kies voor een verdieping over beeldtaal en/of thema, keuzeopdrachten of extra verdieping.

Voorafgaand aan de les

15-20 min

Vraag de leerlingen om voorafgaand aan les 1 [de trailer van de serie Klassen](#) te bekijken en de volgende kijkvragen te beantwoorden:

- 1) Beschrijf wat je hebt gezien in de trailer.
- 2) Wat is het doel van een trailer? Vind je dat de trailer van Klassen hierin is geslaagd? Licht je antwoord toe.
- 3) Is de serie volgens jou documentair of fictief? Licht je antwoord toe.
- 4) Wat zijn volgens jou de thema's in de serie?
(voor docent: antwoord > mogelijke thema's zijn kansengelijkheid, onderwijs, klassenverschillen, kansen en identiteit).

Opbouw les 1

Deze les bestaat uit het bespreken van de huiswerkopdracht en een korte klassikale intro. Vervolgens wordt de eerste aflevering van Klassen [Waar je Wieg staat](#) (50 minuten) bekeken. Na afloop beantwoorden de leerlingen de kijkvragen.

Over de makers

Regisseurs Sarah Sylbing en Ester Gould werken al vijftien jaar samen, een samenwerking die vruchten af heeft geworpen: ze wonnen inmiddels vele prijzen. Intussen zijn zij bijna niet meer weg te denken uit Amsterdam-Noord. Het is de achtergrond van hun succesvolle serie [Schuldig](#), ze schreven er het boek [Dubbeltjes & Kwartjes over](#), en maakten er [50 Cent](#) (2007) en [De Rekening van Catelijne](#) (2012). Onrecht en sociale ongelijkheid zijn onderwerpen die terug blijven komen. Ook nu weer, nu ze zich op ons onderwijssysteem richten. Voor de serie Klassen volgden ze meerdere leerlingen uit groep 8 en de middelbare school.

Les 1: Klassikale introductie

5 min

Tijdens de klassikale introductie inventariseer je wat de klas al weet van kansengelijkheid. Vraag de klas wat ze al over dit onderwerp weten. Schrijf hun antwoorden op het bord. Na afloop kan de eerste aflevering van Klassen afgespeeld worden op het digiboord.

Les 1: Kijkvragen (na de aflevering)

10 min

- 1) Beschrijf de verschillende hoofdpersonen. Wat is hun achtergrond? Wat voor advies hebben ze tot nu toe gekregen? Heeft hun advies met hun achtergrond te maken?
- 2) Waarom denk je dat de makers deze serie wilden maken?
(Voor docent: Zie les 2 > [verdieping doel van de makers & researcher](#)).
- 3a) Schrijf in steekwoorden op wat je je herinnert van de muziek (denk aan woorden als: snel, langzaam, vrolijk, verdrietig, piano, gitaar, zang).
- 3b) Vond je deze muziek passen bij de aflevering? Licht je antwoord toe.

Opbouw les 2

Na les 1 is er de mogelijkheid voor een tweede les. Hiervoor kan uit een of meerdere opties worden gekozen. Kies voor een verdieping over beeldtaal en/of thema, keuzeopdrachten of extra verdieping.

Tip: Gebruik de [keuzeopdracht Debat](#) voor Maatschappijleer of [verdieping in Beeldtaal](#) voor CKV

Les 2: Verdieping doel makers en researcher

15 min

Bekijk klassikaal de video [Waarom is Klassen gemaakt? De makers vertellen!](#) (5 minuten).

Besprek vervolgens de onderstaande vragen klassikaal:

- 1) Bekijk kijkvraag 2 van les 1. In hoeverre komen de antwoorden van de leerlingen overeen met het doel van de makers?
- 2) De hoofdpersonen zitten niet voor niks in de serie. De makers hadden een plan en de researcher ging aan de slag.

Vragen voor de leerlingen:

- a. Wat is een researcher?
- b. Hoe gaat een researcher te werk?
- c. Waarom denk je dat deze kinderen zijn uitgekozen om te volgen?

Bekijk nu klassikaal de video [Hoe zijn de hoofdpersonen gevonden? De researcher vertelt!](#) (4 minuten).

Komen de antwoorden van de klas overeen met wat de researcher in de video vertelt?

Les 2: Verdieping beeldtaal

15 min

Voice over en montage

Bekijk de video [Introductie Klassen](#) (1 minuut). Na afloop van de video kunnen de leerlingen individueel de volgende kijkvragen beantwoorden:

- 1) Deze aflevering heet "Waar je Wieg staat". Waarom is deze titel gekozen? En wat vind je van de titel?
- 2) Wat valt je op aan de voice-over van dit fragment en de beelden die worden gebruikt?

Muziek, vormgeving en beeldvorming

Bekijk de video [Introductie Anyssa](#) (1 minuut). Na afloop van de video kunnen de leerlingen individueel de volgende kijkvragen beantwoorden:

- 3) Wat voor gevoel geeft dit fragment?
- 4) Op welke manier scheidt muziek verwachtingen?
- 5) Wat doet de muziek met de beeldvorming van Anyssa?
- 6) Het niveau van Anyssa komt in tekst in beeld. Wat doet dit met de beeldvorming van Anyssa?
- 7) Hoe kijk jij terug naar je advies dat je hebt gekregen in groep acht?

Montage

Bekijk de video [Mirjam Leinders over schooladvies](#) (2 minuten). Na afloop van de video kunnen de leerlingen individueel de volgende kijkvragen beantwoorden:

- 8) De montage bij een serie is het aan elkaar plakken van shots. Losse beelden worden achter elkaar gezet en in verbinding gebracht. Wat valt je op aan de montage van dit fragment?
- 9) Wat is het effect van de montage op de beeldvorming van Gianni, Anyssa en Yunuscan?

Antwoorden en toelichting

1) “Waar je Wieg staat” betekent dat de omgeving en het gezin waar je wordt geboren zijn in grote mate bepalend voor je latere leven in termen van opleidingsniveau, inkomen, huisvesting en gezondheid.

2) In het fragment en de voice-over wordt veel gebruik gemaakt van tegenstellingen. Vrolijke en sombere beelden, beelden van allerlei verschillende soorten plekken en mensen. De voice-over benadrukt deze tegenstellingen door er letterlijk een aantal te noemen; arm/rijk, hoogopgeleid/laagopgeleid. Met al deze kennis en door sommige beelden in slow motion te zetten, leert de kijker in welke arena de verhalen die zij gaan volgen zich afspelen.

5) De bedoeling van de makers is geweest om in beeld te brengen dat slim zijn niet het enige is dat nodig is om een goed rapport te halen. Hiermee willen ze laten zien dat omstandigheden en keuzes ook bijdragen aan het succes van een kind. De andere factoren naast IQ worden hierdoor extra belangrijk gemaakt.

8) Dit fragment begint met een persoonlijk verhaal over onjuist schooladvies. Hierdoor ben je in de fragmenten erna gefocust op dit onderwerp. Door beelden van hardwerkende docenten en leerlingen achter dat fragment te plaatsen denk je als kijker na over de kansen van deze kinderen. Onder de beelden klinkt achtergrondmuziek die bijdraagt aan het schetsen van de soms moeilijke situatie waar de kinderen in zitten.

Les 2: Verdieping thema

15 min

Bekijk de video [Introductie wethouder Marjolein Moorman](#) (1 minuut). Na afloop van de video kunnen de leerlingen individueel de volgende kijkvragen beantwoorden:

- 1) Wat is een wethouder en wat doet zij voor de stad?
- 2) Wethouder Moorman zegt: “Ik zou heel graag willen dat we later gaan selecteren in Nederland. In Estland gaan kinderen pas als ze zestien zijn naar verschillende niveaus. Daarvoor zitten ze al die tijd bij elkaar. In Nederland besluiten we op elf, twaalfjarige leeftijd: jij hoort daar en jij hoort daar. (...) Het verschil tussen een vmbo-t en vwo-leerling is helemaal niet zo groot en toch zetten we ze op verschillende scholen.”
Wat is het voordeel van later op niveau scheiden?
- 3a) Wethouder Moorman vraagt op een gegeven moment aan vijf meiden die een niet passend advies hebben gekregen: “Wat is jullie advies aan mij?” Wat zou jij haar adviseren?
- 3b) Er wordt in Klassen en in de maatschappij gesproken in termen als “laag” en “hoog”. Wat voor effect hebben deze woorden?

Antwoorden en toelichting

2) Mogelijke voordelen van kinderen later scheiden zijn:

- Kinderen krijgen op deze manier de tijd en de gelegenheid om zich te ontwikkelen en een niveau te vinden die bij ze past. Zo hebben kinderen langer de tijd om eventuele achterstanden die ze van huis uit hebben meegekregen in te halen.
- Kinderen maken meer contact met kinderen van verschillende achtergronden en leren samenleven. Bij een vroeg selectiemoment zitten kinderen in allemaal in hun eigen bubbel.

Tips: - Lees het SCP [rapport](#) over de segregatie van het onderwijsaanbod en diens consequenties.
- Lees het artikel [Later selecteren geeft leerlingen meer kansen](#) geschreven door de Onderwijsraad.

Les 2: Keuzeopdrachten

→ Optie 1: Schrijf een recensie

20 min

Bekijk [hier](#) die uitleg van de recensieopdracht.

→ Optie 2: Maak een poster

20 min

Een film of serie heeft vaak een filmposter of een campagnebeeld. Deze vertelt vaak in één oogopslag waar de film of serie over gaat en heeft als doel zoveel mogelijk kijkers trekken.

[Bekijk het campagnebeeld van Klassen](#) en daag je zelf uit om een beeld te maken dat jij beter vindt werken. Je mag hiervoor een afbeelding kiezen dat je op internet vindt, maar het mag ook door jou getekend worden. Stel jezelf, voordat je start met het ontwerp, de volgende vragen:

- Wat is het doel van mijn poster?
- Hoe verwerk ik dit doel in mijn beeld?
- Welke stijl qua tekening/fotografie past hier het beste bij?
- Welke stijl qua lettertype en kleur van de letters past hier het beste bij?

Beantwoord bovenstaande vragen en ga daarna aan de slag! Daarnaast is het leuk om de vaste posteronderdelen te gebruiken: titel van de film/serie, naam van regisseurs en namen van hoofdpersonen.

→ Optie 3: Schrijf een brief

20 min

Laat de leerlingen een brief schrijven naar een van de hoofdpersonen of documentairemaker. Wat voor advies zou je Anyssa, Yunuscan of Gianni willen geven? Wat zou je van de documentairemaker willen weten?

→ **Optie 4: Interview**

20 min

Optie 1: In tweetallen elkaar interviewen over het schooladvies

Hoe zit het eigenlijk bij jezelf, hoe kijk jij terug op het verloop van je eigen advies? Bespreek voordat de leerlingen aan de slag de interviewtips.

Interviewtips

- Luister goed naar de geïnterviewde en laat hem/haar uitpraten
- Stel open vragen (vragen waarop je niet enkel met ja of nee kunt antwoorden)
- Vraag door en reageer op de geïnterviewde
- Als de geïnterviewde iets niet wilt vertellen, accepteer dat dan en ga door naar een andere vraag

Optie 2: Fictief interview met wethouder Marjolein Moorman

Stel je voor: wethouder Marjolein Moorman komt in de klas. Wat zou je haar willen vragen? Geef de leerlingen vragen mee als: Hoe pak je het aan om zoveel mogelijk te weten te komen? Op welke vragen wil je echt een antwoord hebben? De leerlingen gaan individueel, in tweetallen of in groepjes aan de slag om het fictieve interview voor te bereiden.

→ **Optie 5: Klassengesprek**

20 min

Bespreek het thema in de klas. Doe dit aan de hand van gerichte vragen en laat de discussie die ontstaat gaan. Wees geen leider, maar een begeleider. Het is belangrijk om duidelijk te maken dat het niet uitmaakt wat je zegt. Er zijn geen foute antwoorden en verkeerde vragen. De leerlingen moeten zich op hun gemak voelen binnen het gesprek. In het klassengesprek kan je voortborduren op de kijk- en verdiepingsvragen of onderstaande voorbeeldvragen:

- In welke hoofdpersoon herkennen de leerlingen zich het meest?
- Welke hoofdpersoon staat het verst van de leerlingen af?

→ **Optie 6: Klassengesprek middels kanskaarten**

30 min

Verdeel de klas in groepjes van circa vier leerlingen. Geef de leerlingen willekeurig een kanskaart en laat ze met elkaar in gesprek gaan aan de hand van de vragen:

- In hoeverre heeft de kanskaart die je in je hand hebt een grote rol gespeeld in je leven? Of had je deze kanskaart graag gehad?
- Welke kanskaart van je groep zou je graag willen geven aan een medeleerling?
- Kies een hoofdpersoon (bijvoorbeeld Anyssa of Gianni) uit aflevering 1. Welke kanskaart zou je de hoofdpersoon gunnen en waarom?

Laat de leerlingen zich verplaatsen in de onderwerpen die in de serie worden aangesneden. Bepaalde omstandigheden hebben we in het leven niet voor het uitkiezen, zoals bij de kanskaarten van Monopoly, welk effect heeft dit op onze toekomst?

Vervolgens bespreek je klassikaal de uitkomsten van de groepjes. Zijn er kanskaarten die missen? Probeer klassikaal een paar extra kanskaarten te formuleren.

Download de kanskaarten [hier](#).

→ Optie 7: Debat

30 min

Jullie gaan een variant op het Lagerhuis-debat voeren aan de hand van een stelling passend bij het thema. Bedenk zelf een stelling of kies uit een van de volgende stellingen:

- Bij het schooladvies in groep acht moet alleen de CITO-score meetellen en niet het advies van de docent;
- Huiswerkbegeleiding zou niet nodig hoeven zijn als het onderwijs goed genoeg is;
- Het is eerlijk dat leerlingen met hetzelfde rapport toch andere adviezen kunnen krijgen;
- Een kind moet ook mee kunnen bepalen wat zijn advies wordt;
- Een docent moet bij geval van twijfel het hoogste advies geven.

==> Leerlingen die het EENS zijn met de stelling, gaan rechts in de klas staan.

==> Leerlingen die het ONEENS zijn met de stelling, gaan links in de klas staan.

==> Leerlingen die het nog niet weten, gaan in het midden van de klas staan.

Wijs daarna twee leerlingen aan die hun keuze klassikaal mogen verdedigen. Zij zullen proberen de andere leerlingen met hun argumenten over te halen om in hun kamp te komen. Wisselen van plek is toegestaan!

Verdieping bij stellingen:

- Bij het schooladvies in groep acht moet alleen de CITO-score meetellen en niet het advies van de docent: Onze eindtoets is geen eerlijke wedstrijd.
- Huiswerkbegeleiding zou niet nodig hoeven zijn als het onderwijs goed genoeg is: Bijlessen hebben ook een grote keerzijde.
- Een docent moet bij geval van twijfel het hoogste advies geven: Kinderen moeten het voordeel van de twijfel krijgen.

Les 2: Afsluiting

10 min

Blik terug op de les en bespreek als afsluiting met de klas de volgende vragen:

- 1) Welke partijen kunnen een rol spelen in het afnemen van kansengelijkheid?
- 2) Hoe kan je zelf een rol spelen binnen dit thema? Hoe zou je kansengelijkheid bijvoorbeeld in je eigen omgeving aankaarten?
- 3) Heeft deze les je blik op kansengelijkheid veranderd? Licht je antwoord toe.

Hoe gaat het nu met de hoofdpersonen van Klassen?

- Bekijk deze video om te zien hoe het nu gaat met Gianni.
- Hoe gaat het nu met Anyssa en Yunuscan? Lees het in dit artikel.
- Lees het artikel Hoe is het nu met de kinderen uit 'Klassen'? van de NRC.

Extra verdieping

Bekijk de [NPO Kennis slideshow](#) over waarom niet ieder kind gelijke kansen krijgt op school.

Lees de ervaringen van andere leerlingen, docenten en professionals die te maken hebben gehad met [kansengelijkheid in het onderwijs](#). Ook kan je hier je eigen verhaal vertellen en zo bijdragen aan het onder de aandacht brengen van kansengelijkheid in het onderwijs binnen de Nederlandse politiek.

Wil je meer doen op het gebied van gelijke kansen voor alle kinderen? Bekijk de [Klassen kennisbank](#) om kennis op te doen over wat er speelt en waar jij invloed op kan hebben.

Bekijk de andere afleveringen van het programma [Klassen](#).

Met het impactprogramma Klassen De Scholen In kunnen scholen aan een kansgelijker beleid werken. Lees er in [dit artikel](#) meer over dit programma.

Lees alles over én achter Klassen in het [Klassen Magazine](#).

Bekijk gratis films voor in de klas en lesmateriaal op [IDFA's DocSchool Online](#).

Bekijk de [educatiepagina van Movies That Matter](#). Hier vind je lesmateriaal over onder andere mensenrechten, film en cultuur.

Tot slot

Het lesmateriaal is gemaakt door Movies that Matter Festival, IDFA Educatie en HUMAN Educatie. HUMAN is altijd benieuwd naar de manier waarop bovenstaande opdrachten in de klas zijn behandeld. Heb je tips en/of aanvullingen voor ons of voor andere docenten? Dan kan je een mail sturen naar educatie@human.nl. Bedankt!